

Sumk'uub' re awa'b'ejilal 417-2013

Watemaal, waqlaju xb'e li po Octubre Hab' 2013

Awa'b'ejilal re li tenamit.

Nawno :

Naq li xna' li chaq'rab' re li nimla tenamit Watemaal naaxaqab' naq wank sa' xb'een li awa'b'ejilal sumenkil naq chi xjunil li poyanam re li tenamit, li xyu'amej, sahil wank , tuqtukilal ut li xchaab'ilal li xwanjik li poyanam.

Nawno:

Naq li sumk'uub' re awa'b'ejila 52-2010 re laj k'uub'anel chaq'rab' re li tenamit Watemaal, chaqrab' li naxxaqab' okenk sa' li k'anjal cho'q aj k'ak'alenel, naxxaqab' li k'anjal te'xb'anu li poyanam xjunes rib' ut laj na'onel chaqrab' sa' li xraqalil li k'ak'alenk, xkolb'al, xk'amb'al li tumin, xk'ak'alenkil, k'anjelob'aal ut xookok esil chi rix k'ak'alenk.ut tz'iilok sa' li ab'laj na'ajej , jo eb' aj wi' li k'anjelob'aal re rilb'al ut xtz'ilb'al rix: naq nakan sa xb'een li xk'uub'laj li awa'b'ejilal xch'olo'ankil li sumchi'il chaq'rab' re tb'aanumanq li naxye li chaq'rab'.

Jo'kan utan.

Sa' xb'aanunkil li xk'anjal li naxch'olob' li raqal (183) sa' li xraqalil e) re li xna' li chaq'rab' re li tenamit Watemaal, ut rik'in li nakutunk re sa' li xraqalil (69) re li roq ruq'm li chaq'rab' 52-2010 re laj k'uub'anel chaq'rab', chaqorab' li naxxaqab' li k'ila k'anjal chi rix k'ak'alenk .

Sumk'uub'ank .

Xch'olob'ankil li k'a'uxl a'in .

Sumchi'il chaq'rab' li naxxaqab' li k'iila k'anjal chi rix k'ak'alenk

Xb'een ch'ol
Xkomon chik chaq'rab' nake'xxaqab'amank.
Raqal jun aj wi' .

Raqal Jun (1) Rajom.

li sumchi'il chaq'rab' a'in naxtaaqe rix li xk'anjelankil li xtusulal eb' li k'anjel nake'b'aanu eb' li poyanam junes rib' malaj laj na'onel chaq'rab' sa' li xraqalil li k'ak'alenk, xxaqab'anb'il sa' li chaq'rab' re k'iila k'anjel chi rix k'ak'alenk. Li naxk'ul rib' rik'in xkolb'al, xkamb'al tumin, xk'ak'enkil, k'anjelob'aal ut sik'ok esil chi rix k'ak'alenk ut xtz'ilb'al rix sa' muqmu, jo'kan aj wi' jo' sumenkil, rilb'al li xtusulal, xtzilb'al rix, xk'ak'alenkil ut rilb'al .

Raqal kiib' (2) xyaalalil

Re xk'anjelankil li sumchi'il chaq'rab' a'in ttawlimanq ru

- a. Li Molamil: Li xmolamil li k'iilan k'anejel chi rix aj k'ak'alenk.
- b. Chaq'rab' ; chaq'rab' li naxxaqab' li k'anjel nake'okenk chi rix k'ak'alenk, Decreto 52-2010 re laj k'uub'anel chaq'rab' re li tenamit Watemaal .
- c. Xtusulal xb'eeresinkil k'anjel:
Xk'uub'ankil xhuhil re li xna'aj li xmolamil, jo' aj wi' xk'a'uxlankil li xk'anjelankil re rilb'al li xwaklijik.
- d. B'aatalej: xch'uutal li xb'aatal re roksinkil sumenb'il xb'aan li xmolamil aj k'ak'alenel .
- e. Li naxaqab'amank ut sumenb'il: li naxaqab'amank sa' xb'eeresinkil k'eeb'il xb'aan li xmolamil.
- f. Xhuhil re k'anjelak: hu k'eeb'il xb'aan li xmolamil, li naxk'e re junaq poyanan xjunes rib' malaj aj na'onel chaq'rab'; naq' a'an aj k'anjel ak re wi' moko naruuk ta reek'asinkil.
- g. Xhuhil nak'utb'esink re : sa' jun raqal chi tz'iib'anb'il chi tustu ru eb' li Reetalil jo' poyanam, xtzolb'al jo' aj wi' li reetali lix k'anjel xnume'k wi' chaq li poyanam .
- h. Xk'eeb'al xhuhil. a'an jun xk'anjel naxb'aanu li xmolamil: chi jo'ka'an nake'xxaqab'amank eb' laj k'ak'alenel, laj kawresinel ut eb'

laj xookol esil re laj k'ak'alenel, xe'xb'aanu li k'anjal rik'in li na'ajmank jo li jo xaqab'anb'il sa' li chaq'rab' ut sa' li sumchi'il re naq t-okenk chi k'anjalak

- i. Reetalil : hu nak'utb'esink re junaq aj k'ak'alenel re li xmolamil aj k'ak'alenel k'eeb'il xb'aan li xmolamil.
- j. NASP: Rajlil laj k'ak'alenel .
- k. Xna'aj malaj na'ajej:
Eb' li na'ajej re kawresink xsumenb'ileb' xb'aan li xmolamil aj k'ak'alenel.
- l. Xtz'aq: xtojb'al tixk'ul li xaaqab'anb'il sa' li sumchi'il chaq'rab' re li tojok , li tixk'ul li xmolamil li na'okenk chi k'anjalak.
- m. Sumchi'il chaq'rab' ; a'an k'anjelob'aal re li chaq'rab' li nawaklesink re li xtusulal li chaq'rab'.

Raqal Oxib' (3) Rilb'al xsa'

Li xmolamil ttril ut tz'il chi junil li esilal k'utb'esinb'il b'an li napatz'ok naq tixb'aanu chi junil li na'ajmank jo' xaqab'anb'il sa' li chaq'ra' a'in .

;

Xcab' Ch'ol

Li nake'okenk chi k'anjalak cho'q aj k'ak'alenel
Xb'een Raqal
Poyanam xjunes rib'

Raqal Kaahib' (4) hu na'ajmank

Li poyanam xjunes rib' li nake'raj te'sumeeq re naq te'oq chi okenk jo' aj k'ak'alenel jo' aj taaqinel re las tz'ilol sa' muqmu, chi rix li hu na'ajmank jo' xxaqab'anb'il sa' li raqal 15 ut 16 re li chaq'rab', aajel ru li hu a'in na'ajmank.

1. Patz'om chi tz'iib'anb'il ut b'aanunb'ilaq jo' naxxaqab' li raqal 16, sa' eb' li xraqalil b,d, y e. re li chaq'rab'.
2. Xjalam u li hu naq tojb'il re xnumsinkil re laj b'eeresinel .
3. Xuhil re rilb'al aawesilal juch'b'ilaq, wank xjalam u kok' xteramaq

chi saq ut q'eq.

4. Hu k'eeb'il re xb'aan aj na'onel chaq'rab' naq naxsume naq fixb'aanun li naxye li naxye li sumchi'il chaq'rab':
5. Xhuhil naq xtz'iib'ahom rib' ut li rak'ob'resinkil sa'xmolamil li tojok, re li xmolamil li naxokok tojl
6. Xjalam u wank chi ru chaq'rab' re li xhuhil naq nab'eeresink ut naq wank xpuub. Wi' jo'ka'in raj li xyeeb'al

Xkab' ch'ol
Ch'uut nake'kenk chi k'anjalak chi rix k'ak'alenk .

Raqal oob' (5) sumenkil

Li poyanam aj na'onel chaq'rab' li nake'raj okenk cho'q aj k'ak'alenel, te'ruhanq patz'b'aal lix sumenkil re li xmolamil, re naq te'ruhanq chi xtikib'ankil rib'eb' jo' junaq ch'uut, jo' naaxaqab' li chaq'ratab' sa' li xraqalil (18) re li chaq'rab' .

Raqal waqib' (6) hu na'ajmank.

Eb' li poyanam aj na'onel chaq'rab' tex'b'anu li tene'b'anb'il sa' xb'een re naq te'sumeeq , rik'ineb' li hu nake'ajmank li xxaqqab'anb'il sa' eb' li raqal (19) ut (29)re li chaq'rab' ut nake'ajmank aj a'ineb'.

1. Tz'iib'a jun patz'om b'ar wi' tcholob' li k'anjal re k'ak'alenk, jo' naxxaqqab' li chaq'rab'.
2. Xjalam u li hu naq xtojok chaq re xpatz'b'aal xnumsinkil li patz'om re xchaq'b'enkil.
3. Resilal kok' k'anjal re li xhuhil re li xako'bresinkil li ch'uut, wi' jo'k'a'an raj na'ajmak ak' tz'iib'anb'ileb'
4. Xjalam wank chi ru chaq'rab' re xk'utb'esinkil naq li huhil re tenamit naq xyob'aak chaq jo' jun ch'uut xjunes rib' naril rik'in xterqusinkil ut xjlab'al, wi' raja k tikib'anb'il chaq
5. Xjalam u li xhuhil naq wank chi ru li chaq'rab' li xch'uutal re komonil , wi raj ak tz'iib'anb'ileb'.
6. Xjalam u naq wank chi chaq'rab' re eetalil k'uub' re laj na'onel

chaq'rab' re naq yeeb'il naq a'an li najolomink re, malaj naq' a'an nataqlank ut tz'iib'b'anb'ilaq a'yaal naxye li xchanruhil

7. Retaalil tz'iib'ankil sa' xmolamil aj kok' k'anjal xk'eeb'il xb'aan li xmolamil li naxok li tojl, wi' raj ak tz'iib'anb'il:
8. Hu k'eeb'il xb'aan aj na'onel chaq'rab' naq li na'ajok tb'aanu li tene'b'anb'il sa' xb'een jo' xaaqab'anb'il sa' li chaq'rab' ut li xsumchi'il chaq'rab'il .
9. Xlusulal xk'ab'a'eb' laj tenq'anel , laj jolominel wank chi ru chaq'rab' ut xcha'aleb li nake'b'eresink re .
10. Xk'ab'a'eb' laj k'anjal .

11. Xk'ab'a'eb' li nake'b'eresink re

12. Xb'eresinkil resilal k'ok' k'anjal

13. Xlusulal li nawaklesink ut najolomink re reheb' li poyanam nab'eresink re li ch'uut .

Raqal Wuqub' (7) xhuhil

Eb' li nake'okenk cho'q aj k'ak'alenel, rik'in xlusulal li k'ab'a'ej jo' yeeb'il sa' eb' li xraqalil 9-10-11 re li raqal xnume'k , ochb'eeninb'ilaq rik'ineb' li hu a'in .

1. Xhu nayehok resilal juch'b'ilaq, wank junaq xjalam u k'ok roq ut ak'aq.
2. Xhuhil li xyo'lajik xk'eeb'il xb'aan li xmolamil laj tz'iib'anel poyanam.
3. Xjalam u li reetalil DPI, wi' nachalk sa' ab'laj tenamit tk'ut li xhuhil .
4. Xhu naxk'e laj k'ak'alenel tenamit, ut xhuhil re li nake'raqok aatin.
5. Xjalam u li xtzolb'al.
6. Xjalam u xhuhil xk'anjal xwank.
7. Xjalam u li xhuhil naq nab'eresink ut reetalil naq wank xpuub' , wi' jo'ka'an.
8. Wi' raj nachalk sa' ab'laj tenamit jo' yeeb'il rub'elaj te'xk'utb'esi:
  - 8.1. Xjalam u li xhuhil naq nachalk sa' ab'laj tenamit.

- 8.2. Xhu k'eeb'il xb'aan laj k'ak'alenel re ab'laj tenamit, b'ar wi' na'ilamank naq ink'a' yook chi sik'e'k ut taaqeeek xb'aan li molam:
- 8.3. Xhuhil naq maak'a' xmaak chi ru laj k'ak'alenel ut chi ru laj raqol aatin k'eeb'il xb'aan li xtenamital; k'eeb'ilaaq xb'aan li nake'isink re.
- 8.4. Xhuhil li wanjik sa' li tenamit

Raqal waqxaqib' (8) Xb'eeresinkil resilal kok' k'anjal.

Li na'okenk chi xk'anjelak jo' aj k'ak'alenel, jo' xcha'al li na'ajmank re naq sumenb'ilaaq, tk'ub'esi junaq resilal kok' k'anjal, li tb'eeresi chi rixeb' li k'a'uxl d'in :

1. K'iila k'anjelb'aal re kolok: chi xjunil li nake'mank sa' ajl re xkolb'al, jo' b'olol ch'iich', xuqb', ch'iich' re sik'ok,Sib', kok' k'anjelob'aal ch'iich'.
  2. B'aatalej ut reetalil: xk'eeb'al xjalam u eb' li xb'aataleb' rik'in li chanruhil li junjunq, eb' li reetalil ut li xjalam uuchil reheb' li b'aatal, wankaq xk'ab'a' li xkomonil re li xmolamil ut li xk'ab'a'ej nak'utb'esin re, wankak chi kutankil ut jachjook ru xjalamu li b'aatalej.
- Li reetalil malaj li xjalam uuch. Eb' li b'aatalej tentook naq jalanaqeb' chi ru eb' li nake'roksi laj kokox aq' re li tenamit Watemaal, k'ak'alenel reheb' b'eleeb'aal ch'iich'ut jo'ajwi' reheb' li awa'b'ej:
3. Xb'eeleb'aal ch'iich': xch'olob'ankil li xchanruhil eb' li b'eleb'aal ch'iich' ut tz'imitz' ch'iich' li wank re li molam, eb' li b'eeleb'aal ut tz'imitz' ch'iich' wankaq reetalil li te'kutb'esinq re. Wankaq xk'ab'a' li komonil,xmolamil ut li k'ab'a'ej nak'utb'esink re . li wanq chi kutankil, roksinkil li xjlam u re li junjunq chi b'eleeb'aal ch'iich' ut reheb' li tz'imitz' ch'iich' .
  4. Puub' ut xnaq' puub', Cho'q reheb' li molam ki ak sumenb'ileb' rik'in junaq roq ruq'um li chaq'rab', te'xk'uub' li resilal patz'b'il sa' li xhuhil chq'b'enb'il xb'aan li xmolamil.
  5. K'anjelob'aal re xchapok esilal sa' iq', xch'olob'ankil eb' li k'anjelob'aal kok' xb'oqleb' ch'iich' re aatinak li naroksi li molam aj wi' cho'q re, xk'eeb'al chi huhil li resilal re li xmolamil li na'okenk chi k'anjelak chi rix chapok esilal sa' iq malaj ak wank junaq xpuktasib'aal sumenb'il xb'aal li xmolamil li nachapok esilal sa' iq' .

6. K'anjelob'aal re xb'eeresinkil: xch'olob'annkil sa' li resilal k'a'aq re ru ut, k'anjelob'aal li t-roksi li molam re k'anjelak, jo' hilob'aal, ulul ch'iich', puktasib'aal u, xhuhileb', hilaal re aj tz''ib'anel, ut wank chik xkomon:
7. K'iila k'anjelob'aal re aj k'ak'alenel, xch'olob'ankil sa' li resilal re chi xjunil eb' k'iilal k'anjelob'aal re aj k'ak'alenel, xb'oqleb'aal li t-roksi li xmolam, GPS, SOFTWARE, Xxokol re mu esil ut jalam u, yehol esil, xxokol mu esil re k'ak'alenk wank chik xkomon.
8. K'iila k'a'aq re ru: resilal li xna'aj li molam ut li re li xmolamil re xtuminal, aayal naxye li xch'olob'ankil li okenk sa' li k'anjel ut xyeeb'al resil li wi' li ochochnaal re malaj yaal to' wank li reetalil li na'ajej ut wankaq eb' li k'a'uxl a'in .
  - a. xhuhil re xtawb'al reetalil .
  - b. xjalam u re xchanruhil li ochochnaal .
  - c. K'iila k'a'aq re ru re li ochochnaal :
  - d. xchank ruhil li ochochnaal
  - e. xnimal roq, xteramil; ut
  - f. li reetalil wankaq chi ru li xhuhil A-2 (59.4 X 42.0cm) xraqalil 1:50 malaj 1:75 ut b'asb'ilaq ru jo' naxye li xchaq'rab'il Centro Amerika ICAITI, tz'ilb'ilaq rix xb'aan jun wank xnawom chi rix na'leb', ut tixk'e jun resilal naq li xmolamil tsume.

Raqal b'eleeb' (9) Xtuminal xyu'am k'anjel ut xtuminal xtojb'al aj k'anjel

Eb' nake'okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel wank sa' xb'eeneb' xb'aanunkil li xxaqab'anb'il sa' li raqal (31) re li chaq'rab' re naq tkutu te'xk'utb'esi eb' li k'a'uxl a'in .

1. Xjalam u xhuhil li xk'anjel Xtuminal xyu'am k'anjel re komonil ak'ob'resinb'il, reheb' laj k'anjel, sa' xk'ab'a' li xmolamil li na'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alen; k'eeb'ilaq chi xjunil li k'a'b'a'ej reheb' laj k'anjel chi rix xtuminal xyu'am xk'anjeleb'.
2. Xjalam u li xhuhil k'anejl Xtuminal xyu'am k'anjel ut xtuminal xtojb'al aj k'anjel tene'b'anb'il sa' xb'een naq aka'aq choq' re li ab'laj poyanam; ut
3. Xjalam u xhuhil k'anjel re xtuminal xtojb'al k'anjel re xb'aanunkil li tene'b'anb'il sa' xb'een cho'q reheb' li nake'oksink re .

Raqal Lajeeb' (10) xraqb'al aatin re sumenkil .

Naq ak x-ilmank li patz'om chi tz'iib'anb'il ut ak' xb'aanu li na'ajmank jo' xxaqab'anb'il sa' li chaq'rab' ut sa' li sumchi'il chaq'rab', li xmolamil a'in tixch'olob' li xrab'al aatin sa' xb'een re sumenkil, li wank xyeeb'al resil re li na'oenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel, re naq chi jo'ka'an te'ruhanq chi ok xtz'iib'ankil rik'in li reetali li xhuhil naq tikla chaq jo' jun ch'uut xjunes rib' malaj re rak'ob'resinkil re aj wi' li tz'iib'ankil .

Raqal junlaju (11) xjachb'al chi junaj wa

Re xjachb'al eb' li ch'uut nake'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk, tb'aanumanq li xaaqxook sa' li xhuhil li kay, roq ruq'm li chaq'rab' 2-70 re laj k'uub'anel chaq'rab' re li tenamit Watemaal : jo'k'a'an aj wi' jo li xxaqab'anb'il sa' eb' li raqal 26-27 ut 28 re li chaq'rab', tk'utb'esimanq re kutunb'ilaq xtusulal li xjachab'al chi junaq wa, li sumenb'ilaq xb'aan li xmolamil, li wanq chi sa' li k'a'uxl a'in nake'ajmank.

1. Ak'ob'resinb'ilaq Xk'ab'a'eb' chi tuqtu ru laj k'anjel nak'ek'anjelak sa' li xmolamil .
2. Xtusulal li k'ab'a'ej reheb' laj k'anjel xxaqab'anb'il chi ru li xmolamil re li kawilal re li kaahib' chi po xe'nume'k chaq toj sa' li hoonal naq napatzmank li jachok.
3. Resilal li puub' ut li xnaq' puub' ut k'iila k'anjelob'aal sumenb'il ut nake'tawlimank sa' tz'iib' sa' xk'ab'a' li nak'utb'esink re sa' li xmolamil li nab'eeresink re li puub' ut li xnaq' puub' -DIGECAM- jo' jun raqb'al xb'aanunkil li xxaqab'anb'il re xxokb'al li wank sa' xhoonalil naq twanq jachb'al sa' li xmolamil li sumenb'il re naq okenk chi k'anjelak jo' xmolamil aj k'ak'lenel.
4. Resilal kok' k'anjel chi rix li t-reechani laj k'anjel rik'in li molam re xk'eeb'al li rajom ut li xkolb'al rik'in li xk'ulub' re k'anjelak reheb' laj k'anjel re li xmolamil , ut.
5. Yalaq k'a' ru huhil naxk'a'uxla li xmolamil tk'anjelaq re xk'eeb'al naq wanq li jachok, tb'aanu li na'ajmank jo' xxqab'anb'il sa' li chaq'rab' ut sa' lix sumchi'il chaq'rab'.

**ROX CH'OL
XHUHIL RE K'ANJELAK
XB'EEN TASAL
POYANAM XJUNES RIB'**

Raqal kab'laju(12) xhoonalil re xpatz'b'al li xhuhil

Wank jun hoonal re waqib' po naq xyeemank li resilal li jachok re xsumenkil, xpatz'b'al li xk'eeb'al li xhuhil re k'anjelak: wi' ink'a' napatz'mank li xhuhil chi ruheb' li hoonal yeeb'il, li xmolamil taanume'q chi sach'bal li sumenkil k'eeb'il, jo' xxaqab'anb'il sa' sa' raqal (35) re li chaq'rab'.

Raqal oxlaju (13) Xsumenkil li poyanam junes rib'.

Li xmolamil tixk'e li xhuhil re k'anjelak re naq te'okenq chi k'anjelak jo' taaqinel, aj tz'iilonel sa' muqmu jo' k'eeb'il xwankil, sa' hoonalil naq wank chi xjunix li na'ajmank jo' xxaqab'anb'il sa' li chaq'rab' ut sa' li xsumchi'il chaq'rab'.

Raqal K'aalaju (14) xyu'am xchaq'rab'il li xhuhil re k'anjelak.

Li xhuhil re k'anjelak k'eeb'il rebeb' li poyanam xjunes rib' jo' yeeb'il sa' li sa' li raqal xnume'k, wanq jun xwankil re oxib' hab' jalb'ilaq jo' wi chik xhoonalil.

Raqal O'laju (15) x-ako'b'resinkil li xhuhil re li k'anjelak

Re x-ako'b'resinkil li xhuhil re k'anjelak, li na'ajok tk'ub'esi jun xpatz'om chi ru jun po (30) rub'elaj naq maji' naraqe'k ru li xhuhil k'eeb'il chaq.

Raqal Waqalaju (16) k'a' na'ajmank re x-ako'b'resinkil li xhuhil re k'anjelak.

Li na'ajok re xpatzb'al li rako'b'resinkil li huhil re k'anjelak, tixk'ub'esi li xpatz'om ut tixk'e eb' li hu' a'in k'a'uxlanb'il .

1. Xjalam u li xhuhil li tojok re xpatz'b'aal li naraj .
2. Eetal hu k'eeb'il xb'aan laj na'onel chaq'rab' b'ar wi' li na'ajok naxchaq'b'e xb'aanunkil rik'in li xxaqab'anb'il sa' li chaq'rab' ut li xsumchi'il chaq'rab'.
3. Xjalamu li xhu nak'utb'esink re DPI .
4. Xhuhil naq maak'a' xmaak chi ru laj k'ak'alenel tenamit ut chi ru laj raqol aatfin.

5. Xjlam u li xhuhil li xk'anjel reheb' xtuminal xyu'am k'anjel li wankeb' anaqwank.

Raqal wuqlaju (17) reeqaj xhuhil re k'anjelak.

Li xmolamil tixsume li reeqaj li xhuhil re k'anjelak k'eeb'il, li wankaq chi ako'b'resinb'il ut li patz'om ti'tz'b'ilaq xb'aan li na'ajok re , ut ochb'eninb'ilaq rik'ineb' li hu a'in

1. Xjalam u reetal li nak'utb'esink re DPI.
2. Xjalamu re li jitom re xtz'eqe'k malaj x-elq'aak re li xhuhil re k'anjelak.
3. Xjalam u li hu naq xtojmank chaq re li na'ajmank xpatz'b'al ut.
4. Xjalam u li xhuhil li xk'anjel reheb' xtuminal xyu'am k'anjel li wankeb' anaqwank.

XKAB' CH'OL

XHUHIL RE K'ANJELAK CHO'Q REHEB' LI CH'UUT NAKE'OKENK CHI K'ANJELAK CHI RIX K'AK'ALENK .

Raqal waqaxaqlaju (18). Xhoonalil re xpatz'b'al li xhuhil.

Wank jun hoonal re waqib' po re xpatz'bal li jachb'aal re xsumenkil, eb' laj na'onel chaq'rab' te'xpatz' risinkil li xhuhil li k'anjelak, wi' ink'a' napatz'mank chi ruheb' li hoonal yeeb'il – li xmolamil tixsach li sumenkil k'eeb'il . jo' xxaqab'anb'il ut yeeb'il sa' li raqal 35 re li chaq'rab'.

Raqal b'eleelaju (19) Sumenkil xhuhil li k'anjelak.

Li xmolamil tsume malaj ink'a' tchaq'b'e , li nake'okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel, li huhil li patz'om re sumeek re xhuhil li k'anjelak, re chi xjunil malaj re li junjunq li kiila k'anjel li naxxaqab' li chaq'rab'.

Raqal Junmay (20) xyu'am li xhuhil re k'anjelak.

li malaj eb' li xhuhil re k'anjelak que te'xk'e reheb' li ch'uut nake'okenk chi k'anjelak sa' xmolamil aj k'ak'alenel sumenb'ileb' xb'aan li xmolamil, wank jun xwankil re re oxib hab', ako'b'resinb'ilaq sa' aj wi li xhoonalil .

Raqal Jun xka'k'aal, (21) hu na'ajmank

Eb' li ch'uut nake'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk, rik'in xjachb'al sumenb'il, aajel ru naq te'xb'aanu li na'ajmank li xxaqab'anb'il sa' li raqal 32 re li chaq'rab' jo'ka'an aj wi' xk'eeb'al li patz'om xhuhil malaj xhuhileb'

li k'anjelak ut nake'ajmank li hu a'in .

1. Xuhil tojb'al rik'in li xb'eeresinkil ut patz'on re li xuhil li k'anjelak:
2. Jalam u li xuhil b'ar yeeb'il chank ru naq xtokla chaq malaj xjalb'al li xmolamil, tz'iib'anb'ilaq sa' li xmolamil li natz'ilok li tumin re li tenamital.
3. Xjalam u li xuhil re li k'ayink malaj loq'ok re junaq li ch'uut ut xuhil li naq a'an jun ch'uut re xtuminal.
4. Retaalil ut li rako'b'resinikil sa' xmolamil aj kok' k'anjel xk'eeb'il xb'aan li xmolamil li naxokok li tojl, wi'
5. Xjalam u reheb' li reetali naq wank xpuub'.
6. Xjalam u li xsumchi'il chaq'rab' re li k'anjelak re li xmolamil chaq'b'enb'il xb'aan li xmolamil li na'ilok li k'anjel:
7. Xb'eeresinkil resilal kok' k'anjel chaq'b'enb'il xb'aan li xmolamil ut wanq li xjalam u eb' li hu a'in .
  - a. Xuhil li nak'uutunk re naq li na'ajej ut eb' k'iila k'a'aq re ut k'anjelob'aal re kolok chaq'b'enb'il sa' xb'eeresinkil li resilal kok' k'anjel.
  - b. Xhu nak'uutunk reheb' li b'eleeb'aal ch'iich':
  - c. Hu nak'uutunk reheb' naq reheb' k'iila k'anjelob'aal re chapok esilal sa' iq' ut li xuhil nayehok re naq wank sa' li xmolamil nachapok esilal sa' iq' .
  - d. Xuhil nayehok re naq aj eechare eb' k'iila k'anjelob'al re xb'eeresinkil li k'anjel, chaq'b'enb'il sa' resilal kok' k'anjel re xb'eeresinkil .
  - e. Xuhil nayehok re naq aj eechare li k'iila k'anjelob'aal ak re wi' li junjunq chi k'anjel chaq'b'enb'il sa' resilal kok' k'anjel re xb'eeresinkil .
  - f. Xuhil nayehok naq li na'ajej malaj toninb'il eb' li k'a'aq re ru sumenb'il sa' resilal kok' k'anjel re xb'eeresinkil:
  - g. Xjalam u eb' li reetalil eb' li b'aatal, b'eeleb'aal ch'iich', jalam, eetalil y eb' teleb' sumenb'il sa' li resilal li kok' k'anjel re xb'eeresinkil: ut,
  - h. Xch'uutal eb' reetali sumenb'il xb'aan li xmolamil, k'eeb'ilaq xb'aan

junaq jalam uuchinel malaj aj kab'lanel wanq reetali chi ru li chaq'rab'.

8. Eetal hu to'ninb'il xb'aan li najolomink re li molam na'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk, b'ar xxaqab'anb'ilaq li na'ajej tixram.
  9. Xalam u xuhil li xk'anjel ak'aq re xtojb'al xyu'am k'anjel sa' komonil reheb' laj k'iila k'anjel li xtusulal li xk'ab'a'eb' kawresinb'ileb'; xwankilal li tene'b'anb'il sa' xb'een re xtenq'ankileb' ab'laj poyanam sa' xk'ab'a' junaq molam nak'anjelak chi rix k'ak'alenk, xuhil li xk'anjel re xb'aanunkil li tene'b'anb'il chi ruheb' li nakeokenk .
  10. Resilal xtuminal ut li xb'irb'al xb'aan jun xb'ironel tumin ut aj tz'ilol re li ch'uut .
-
11. Xtusulal li k'anjel ut chank nak'anjelak li xmolamil.
  12. Xtusulal xch'olob'ankil li k'anjel nab'aanumank re li junjunq chi raqal re k'iila k'anjel.
  13. Xtusulal li k'ab'a'ej re chi xjunil laj k'anjel li nake'b'aanunk re li k'iila k'anjel ut li nake'b'eeresink re li molam .
  14. Resilal li puub' b'ar wi' k'eeb'ilaq eb' li puub' ut k'iila k'anjelob'aal li t-oksimank :
-
15. Xtusulal li xb'eeresinkil ut nake'k'anjelak tusub'anb'il chi raqal, wi' raj nawank li xjalanik ut chaq'b'enb'il xb'aan li molam .
  16. Xalam u re li reetalil keeb'il ut chaq'b'enb'il xb'aan li xmolamil re li poyanam nake'k'anjelak; ut.
-
17. Sumenb'il xb'aan li na'ilok re li xmolamil laj k'ak'anel, sa' xk'ab'a'eb' li k'iila molam re k'ak'alenk . li nake'okenk chi k'anjelak rik'ineb' li xokleb'aal tumin re li tenamit ut li nake'b'eeresink tumin, jo' xxaqab'anb'il xb'aan li chaq'rab'il li puub' ut li xnaq' puub' ut li xsumchi'il chaq'rab' , jo yeeb'il chi rix li puub' jachb'ileb' ru re roksinkil sa' junesal, wi' jo'ka'an .

Raqal k'iib' xka'k'aal (22).

Xk'eeb'al xuhil li k'anjelak.

Naq ak wank chi xjunil li na'ajman. Li xmolamil taanume'q chi xk'eeb'al li xuhil li k'anjelak reheb' li junjunq malaj re li k'iila k'anjel li nake'raj xtoninkil li xmolamil li naokenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk , jo' xxaqab'anb'il sa' li raqal 41 re li chaq'rab' , re naq chi jo'ka'an li naraj okenk ttoj malaj li tojb'lej xaqxook re naq ttk'ee'q li xuhileb' li patz'b'ileb' .

Raqal Oxib' Xka'k'aal (23)

Ink'a' xsumeek.

Li xmolamil naruhank naq ink'a' tsume li xhuhil re k'anjelak xb'aaneb' li na'leb' a'in .

1. Naq junaq na'okenk chi k'anjelak sa' li xmolamil, wi' ink'a' naxtikib' xk'anjelankil naq tixk'ul li xhuhil chi ruheb' li waqib' po li xk'eeb'il chalenk sa' xtiklajik resilal tuqub'anb'il re li sumenkil.
2. Naq eb' molam li nake'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk wankeb' sumk'uub're awa'b'ejilal malaj re b'eeresink, naq ak nawb'ilaq eb' li jitom xb'aan xmaajelal sa' li okenk sa' xb'aanunkil li k'anjel, naq ink'a' naxb'aanu li tene'b'anb'il sa' xb'een ut li ramrook chi ru jo' yeeb'il sa' li chaq'rab' a'in ut li sumchi'il ut naq maak'a'aq xhuhil li xtojb'al li xb'een li tumin k'eeb'il xb'aan li xmolamil; ut .
3. Wank chi jalan li naxxaqab' li chaq'rab' re k'anjelak cho'q aj k'ak'alenel ut li sumchi'il, te'xxaqab'.

Raqal kaahib' xka'k'aal (24) Xlusulal li xhuhil re k'anjelak.

Li xhuhil re k'anjelak li tixk'e li xmolamil reheb' li nake'okenk chi k'anjelak re aj k'ak'alenel, wankaq eb' li esilal a'in.

1. Rajlil li xhuhil re k'anjelak :
2. Xch'olob'ankil xya'alal li k'anjelak sa' xmolamil aj k'ak'alenel li k'eeb'il re xb'aanunkil .
3. K'ab'a'ej re li xmolamil .
4. K'ab'a'ej re molamil li natz'ilok li xtuminal.
5. Na'a'jej b'ar natawlimank li xmolamil ut molam natz'ilok xtuminal .
6. Rajlil li nak'utb'esink re chi ru laj titz'ol tumin, re li molam .
7. Rajlil li kutank naq k'eeb'il ut naq t-raqe'q
8. Juch' ut reetalil li najolomink re li xmolamil .

Raqal oob' xka'k'aal (25) ako'b'resink.

Re rako'b'resinkil li xhuhil re k'anjelak, jo' aj wi' li na'ajmank xxaqab'anb'il sa' li raqal 36 re li chaq'rab', li na'ajok t-rochb'eeni li patz'on eb' li k'a'uxl a'in .

1. Xhuhil re patz'om xxaqab'anb'il xb'aan li xmolamil:
2. Xhuhil naq tojb'il chi xjunil li maak k'eeb'il xb'aan li xmolamil .
3. Xhuhil naq maak'a' xmaak chi ru laj k'ak'alenel tenamit ut chi ru laj raqol aatin reheb' li xcha'al ut laj tenq'anel , ut li nake'okenk chi b'eeresink, jo aj wi' najolomink re jo' aj wi' li nake'kanjelak re xjolominkil.

4. Xjalamu xhuhil reheb' li reetal li ako'b'resinb'il reheb' li poyanam aj k'anjal
5. Xhuhil li k'anjal xnume'k xwankil li sumenb'il xb'aan li xmolamil malaj jitb'il naq x-elq'aak malaj xsachk aj wi'; ut .
6. Xjalam u reheb' reetali li k'anjal reheb' xtunimal tojb'il yu'am aka'aq.

Raqal waqib' xka'k'aal (26) rilb'al eb' li b'aanuhem .

Li xmolamil wank sa' xb'een rilb'al eb' li xwanjik li nawank sa' hoonalil naq nake'mank li xhuhil li xk'anjeleb' yooqeb' xb'aanunkil li xk'anjal sa' xhoonalil xpatz'b'al li rako'b'resinkil, wi' jo'ka'an ink'a' tk'eemanq li rako'b'resinkil patz'b'il, wi' li na'okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel tch'olob' naq wank li jalaak, li tk'uutu ut tch'olob' k'utb'esi eb' li hu nake'yok re naq jo'ka'an .

Raqal wuqub' xka'k'aal (27). Reeqaj li xhuhil li k'anejlak .

Li Xmolamil t-ruhanq chi xk'eeb'al reeqaj li xhuhil li k'anjelak wi' patz'b'il xb'aan li na'ajok re, wi' toj maji' nasachk xwankil re naq chi jo'ka'an tixk'e li xhuhil ak malaj xjalam u li jitom naq xsachk malaj elq'anb'il aj wi'.

Xka ch'ol

Li rakob'resinkil li raqalil jun aj wi'

Raqal waqxaqib' xka'k'aal, (28) li rako'b'resinkil li xhuhil re li xtiklajik.

Eb' li poyanam aj na'onel chaq'rab' nake'okenk chi k'anjelak cho'q aj k'ak'alenel, te'ruhank chi xpatz'b'al li sumenkil re li xmolamil re naq te'rako'b'resi li xhuhil re li xtiklajik re li ch'uut, jo' aj wi' sa' eb' na'leb' xraqb'a, xnumsinkil, xtz'eqtanankil malaj xmaak jalan chik na'leb' sa' xjalb'al eb' li resilal li wank sa' li xhuhil li k'anjelak.

Li patz'om re xsumenkil tk'ub'esimanq chi tz'iib'anb'il sa' xk'ab'a' laj jolominel xch'olob'ankil li xyaalalil aj wi' .

Raqal b'eleeb' xka'k'aal (29) k'a' ru na'ajmank re rako'b'resinkil li xhuhil re li xtiklajik.

Li xmolamil k'eeb'il xwankil re okenk chi k'anjelakjo' jo' aj k'ak'alenel, re xpatz'b'al li sumenkil li rako'b'resinkil re li xhuhil naq xtiklaak chaq aajel ru naq tb'aanu chi xjunil li na'ajmank .

- a. xuhil li patz'om xxaqab'anb'il xb'aan laj jolominel .
- b.** xjalam u reetali li tojom :
- c. resilal kok' k'anjal re xuhil li rako'b'resinki li ch'uut .
- d. xjalam u xuhil li k'anjalak sumenb'il xb'aan li xmolamil.
- e. Xjalam u li eetal hu k'eeb'il xb'aan laj na'onel chaq'rab' re xk'eeb'al xwankil ako'b'resinb'ilaq re li najolomink chi ru chaq'rab' re li xmolamil, tz'iib'anb'ilaq sa' xmolamil li xtuminal re li awa'b'ejilal ut
- f. Xjalam u xuhil re li kayink ut loq'ok re li ch'uut ut li xuhil li re k'ayink ut loq'ok re li xch'uutal li xtuminal

Raqal lajeeb' xka'k'aal (30) xtuqub'ankil .

Ak b'aanunb'il chi xjunil li na'ajmank jo' xxaqab'anb'il sa' li raqalil xnume'k li xmolamil tk'e jun xtuqub'ankil ut sumenkil jo' chank nak'a'uxla .

Raqal junlaju xka'k'aal (31) xtz'iib'anki.

En ak' xk'eemank li xtuqub'ankil re li xsumenkil, chi rix a'in nanume'k li xchank ruhil li xuhil re li tenamital li naxk'a'uxla naq us , ut tentook naq tz'iib'anb'ilaq sa' eb' li xtsulal li tz'iib' ak re wi'' ut chi jo'ka'an tixk'utb'esi chi ru li xmolamil eb' k'a'uxl a'in .

- a. Xjalam u li xuhil wank chi ru chaq'rab' re huhil re tenamital ut li rako'b'resinkil li ch'uut tz'iib'anb'ilaq:
- b. Xjalam u xuhil naq tz'iib'anb'il sa' xmolamil li k'ayink ut li loq'ok re li ch'uut ut li xuhil re li ch'uutal li tuminal
- 7. Xuhil naq xtz'iib'ahom rib' ut li rak'ob'resinkil sa'xmolamil li tojok, re li xmolamil li naxokok tojl

**Oob' ch'ol
Xna'ajej re kawresink ut reetalileb'**

**Xb'een raqal
Xki'alil li xch'uutal**

Raqal kab'laju xka'k'aal. (32) Rajomeb' li na'ajej re kawresink.

Eb' li na'ajej re kawresink wank jun li rajon li xtzolb'al, xkawresinkil ut rako'b'resinkil eb' li poyanam nake'k'anjalak sa' eb' li ch'uut nake'okenk chi k'anjalak chi rix k'ak'alenk, jo'ka'an aj wi' eb' li poyanam sa' xjunes rib' li nake'okenk k'anjal jo' aj taaqenel utz j tz'iilonel sa' muqmu .

Raqal oxlaju xka'k'aal(33) K'a' ru na'ajmank.

Re xtawb'al li xsumenkil re naq ruhanq chi k'anjelak junaq na'ajej re kawresink , k'utb'esimaq eb' li hu a'in nake'ajmank .

1. Xpatz'om re xsumenkil naq tk'anejlaq eb' na'ajej re kawresink;
2. Resilal kok' k'anjel sa' xk'ub'ankil li xtiklajik li ch'uut;
3. Resilal kok' k'anjel sa' rak'ob'resinkil li ch'uut rik'iemb' li ak xtiklajenaqeb' chaq.
4. Resilal xteram li xtzolb'al:
5. Xjalam u resilal li xhuhil re, re li xtiklajikl li ch'uut jo' xjunes rib', rik'in li xtiqb'al malaj li rako'b'b'resinkil, wi' raj ak xk'uub'anb'il li xtiklajik.
6. Xjalam u xhuhil re li kayink ut loq'ok re li ch'uut ut li xhuhil li re k'ayink ut loq'ok re li xch'uutal li xtuminal wi' raj ak' tz'ib'anb'il raj .
7. Xjalam u li eetal hu k'eeb'il xb'aan laj na'onel chaq'rab' re li reetalil re xjolominkil li molam chi ru li chaq'rab' malaj li huhil chi ru li tenamital , li wankaq li xtaqlankil li komonil wi' raj jo'ka'an .
8. Retaalil ut li rako'b'b'resinikil sa' xmolamil aj kok' k'anjel xk'eeb'il xb'aan li xmolamil li naxokok li tojl, wi' raj ak' tz'ib'anb'il
9. Eetal hu k'eeb'il xb'aan laj na'onel chaq'rab' b'ar wi' naq li na'ajok naxchaq'b'e xb'aanunkil rik'in li xxaqab'anb'il sa' li chaq'rab' ut li xsumchi'il .
10. Xlusulal k'ab'a'ej reheb' laj tenq'anel, jolominel, xcha'alil li nake'b'eeresink , ut eb' laj k'anjel re xb'eeresinkil,li junjunq tixke eb' li k'a'uxl a'in.
  - a. Xhu nayehok resilal juch'b'ilaj, wank junaq xjalam u k'ok roq ut ak'aq.
  - b. Xjalamu li xhu nak'utb'esink re DPI k'eeb'il b'aan li xmolamil laj tz'ib'anel poyanam .
  - c. Xjalam u li reetalil DPI, wi' nachalk sa' ab'laj tenamit tk'ut li xhuhil.
  - d. Xhu naxk'e laj k'ak'alenel tenamit, ut xhuhil re li nake'raqok aatin.
  - e. Wi' ak xwank chaq sa' xyanqeb' laj kokox aq re Watemaal, malaj cho'q xcha'alil li k'ak'alenk re li awa'b'ejal, tixk'ut li xhuhil li nakuutunk re naq isiik malaj naq x-elk ut maak'a' junaq li taqlanb'il jitom, muxuk k'ulub'ej malaj ink'a' naxb'aanu li tene'b'anb'il sa' xb'een, k'eeb'ilaj xb'aan li xmolamil ak rehaq wi'.
  - f. Wi' ak xk'anjelak chaq sa' junaq molam re k'ak'elenk ut na'ajej re poyanam xjunes rib' malaj aj na'onel chaq'rab' sa' junaq xraqlil li k'ak'alenk , tk'ub'esi li reetali malaj li xhuhil li nak'utuk re naq xraqe'k li k'anjel maak'a' junaq xb'aanumank junaq taqlab'il maak malaj xmuxb'al li k'ulub'ej .

- g. Xjalam u li xtzolb'al wank reetalil li chaq'rab' ru li nayehok li xteramil li xtzolom .
- h. Xjalam uuch li xhuhil li xk'anjal xe'wank chaq :
- i. Jalam u re li xhuhil li xb'eeresinkil li puub'ut li reetali naq nawank xpuub' wi' raj jo'ka'an.
- j. Wi' raj aj ab'laj tenamit jo' ak ch'olob'anb'il chq te'xk'utb'esi I) xjalam u li xhu naq nachalk sa' ab'laj tenamit wang xyu'am li hu II) xhuhil k'eeb'il xb'aan laj k'ak'alenel re ab'laj tenamit, li tk'utunk naq maak'a' li xtusulal li sikb'il ut taaq'enb'il xb'aan li molam III) xhuhil naq maak'a' xmaak chi laj raqol aatin malaj chi ru li chaq'rab' re li tenamit nachalk wi', k'eeb'il xb'aan li xtusulal aj k'anjal: ut IV) xhuhil li xik sa' ab'laj tenamit .
- 11.xk'ab'a'eb' laj jolominel, kawresinel malaj ch'olob'anel, xk'eeb'ileb' xhu xb'aan li xmolamil .
- 12.Resilal kok' k'anjal re xb'eeresinkil ut ochb'eninb'ilaq xb'aan li xxaqab'anb'il sa' li raqal lajeeb' re li sumchi'il chaq'rab' .
- 13.K'uub'anb'ilaq li reetalil jo' naxxaqab' xcholob'ankil chank ru xk'anjalankil jo' naxxaqab' jo' li yeeb'il sa' li raqal 10 sa' li rajil 8 re li sumchi'il chaq'rab' .
- 14.Resilal k'anjal re kawresink re xchaab'ilob'resinkil li xpatz'b'al.
- 15.Resilal li xtzolom malaj li xraqalil eb' li kawresink .
- 16.Xhuhil li xtusulal li kawresink .
- 17.Xch'olob'ankil li k'anjal re xtzolb'al li naxyeechi'I, li rajom xpaayil li k'anejl ut li tusulal chi xjunil li tzoleb'aal, li xk'ihalil li nake'tz'aqonk, li tchaq'b'enk li tzolok ut li xtz'aq tpatzmank re li kawresink.
- 18.Xjalam u xhuhil li xtojb'al xb'aan li k'anjal xb'aanunb'il xb'aan li xmolamil; ut .
- 19.Xjalam u li xhuhil xtojb'al li yu'am k'anjal ut li xyu'am k'anjal tojb'il, jo' xxaqab'anb'il ut yeeb'il sa' li raqal 31re li chaq'rab' , wi'raj ak k'uub'anb'il li ch'uut.

Raqal kaalaju xka'k'aal (34) chanruheb' li na'ajej re kawresink.

Eb' li na'ajej re kawresink aajel ru naq te'xb'aanu eb' li na'leb' a'in .

1. Na'ajej xxaqab'anb'il re xb'aanunkileb' li kawresink ut aajel ru naq wang reetalil ut xjunesaq rib':
2. Li wank sa junajil laj k'utunel rik'in li tzolom a'an re jun toj sa' lajeeb' xka'k'aal chi ch'utam .
3. Raqb'ilaq li xtzolom ut koloninb'ilaq xb'aan li xmolamil:
4. Eb' laj k'utunel malaj kawresinel wankaqeb' xnawom chi tzolok ut na'leb', xk'eeb'ilaq xhuhileb' xb'aan li xmolamil;
5. Naq li xk'anjelankil li k'utuk ut li tzolok , k'eeb'ilaq k'anjel chi tz''ib'anb'il ut chi b'aanunb'il
Ut tenq'anb'ilaq xb'aan k'anjelob'aal ch'iich' ut chi mu esilal chi ilb'il .
6. Li xyi li na'leb' a'anaq li k'a'uxlankil roq ruq'm li chaq'rab' 52-2010 re laj k'uub'anel chaq'rab' re li tenamit Watemaal ut li xsumchi'il .
7. Naq eb' li tz'eqleb'aal ib' jachjookaq ru chi raqal; ut .
8. Eb' li na'ajej k'anjelob'aal k'a'aq re ru, naxk'ut naq na'ajejaq re tzolok re kawilal re chaab'ilaq li xtzolb'aleb'.

Raqal O'laju xka'k'aal (35) resilal kok' k'anjel chi rix xtzolb'al .

Eb' resilal li kok' k'anjel chi ri li xtzolb'aleb' aajer ru naq wankaq.

1. Li xk'anjelankil li raqal chi rix xpoyanamil.
2. Nawom chi rix chi xjunil li chaq'rab' re li tenamit ut ab'laj tenamit chi rix k'ak'alenk;
3. Nawom chi rix k'ulub'ej reheb' poyanam.
4. Nawom chi b'aanunb'il chi rix k'anjelak chi rix k'ak'alenk.
5. Li xk'anjelankil li junjung raqal re kawresink jo' xxaqanb'anb'il rik'in li jachb'al ru rik'in li yeeb'il sa' li chaq'rab' a'in.

Li xmolamil t-ruhanq chi xb'aanunkil li rilb'al xsa' junjung xtusulal li tzolok ut xb'aanunkil li rako'b'resinkil li naxk'a'uxla naq aajel ru .

**Xkab' Ch'ol
Kawresink .**

Raqal waqjlaju xka'k'aal(36). Kawresink tene'b'anb'il sa' xb'een.

Eb' li poyanam xjunes rib' li nake'k'anelak jo' k'utunel ut aj kawresinel sa' eb' molam re k'anelak chi rix k'ak'alenk , aajel ru naq te'xik naq te'b'oqe'k sa' li kawresink li tb'aanu li xmolamil , rik'in naq te'k'eeq xhuhil ut te'ruhanq xkawresinkileb' li jalanjalang chi poyanam aj k'ak'alenel, sa' eb' li junjunq chi na'ajej re kawresink li ak sumenb'ilieb' xb'aan li xmolamil.

Raqal wuqlaju xka'k'aal (37) Eb' laj Jolominel, aj Kawresinel ut aj k'amolb'e rebeb' li na'ajej re kawresink .

Eb' laj jolominel, laj kawresinel ut aj k'amolb'e rebeb' li na'ajej re kawresink k'eeb'ilraq xhuheb' xb'aan li xmolamil , rik'in a'in te'xb'aanu li k'a' ru na'ajmank a'ineb'.

1. Wanq xhuhil xtzolb'al re xnimal ru tzolleb'aal re malaj xnawom chi rix k'ak'alenk, wi' raj aj jolominel;
2. Wanq xhuhil xtzolb'al re rox raqal li tzolok malaj wanq xnawom chi rix k'ak'elenk, a'in cho'q rebeb laj kawresinel ut laj k'amolb'e.
3. Koloninb'ilraq li tzolok chi rix li kawresink re li molam.
4. Eetal hu k'eeb'il xb'aan laj na'onel chaq'rab' b'ar wi' li na'ajok naxye raatin naq tb'aanu li xxaqab'anbpil sa' li chaq'rab' ut li xsumchi'il .
5. Xk'ubtb'esinkil li xpatzom, ut li ochb'eninb'ilraq b'aane'b li hu a'in.
  - a. Xhu nayehok resilal juch'b'ilraq, wank junaq xjalam u k'ok roq ut ak'aq.
  - b. Xjalamu li xhu nak'utb'esink re DPI k'eeb'il b'aan li xmolamil laj tz'ib'anel poyanam .
  - c. Xjalam u li reetalil DPI wanq chi ru chaq'rab'
  - d. Xjalamu li xhuhil li xtzolb'al re li nimla tzolleb'aal wankaq chi ru li chaq'rab' malaj hu nayehok re naq wank xnawom chi rix k'ak'alenk.
  - e. Xhu naxk'e laj k'ak'alenel tenamit, ut xhuhil re li nake'raqok aatin.

- f. Xuhil naq xtz'ib'ahom rib' ut li rak'ob'resinkil sa'xmolamil li tojok, re li xmolamil li naxokok tojl.
- g. Eb' li poyanam nake'chalk sa' ab'laj tenamit, jo' ak yeeb'il chaq tixk'utb'esi: I) Xjalam u xuhil naq nachalk sa' ab'laj tenamit ak'aq: II) Xuhil naxke laj k'ak'alenel re ab'laj tenamit. Naq maak'a' li xk'ab'a' sa' xtusulal naq yook chi sike'k malaj taaqeeek li molam a'an III) xuhil naq maak'a' junaq xmaak chi rulaj k'ak'alenel ut chi ru laj raqol aatin re li tenamit nachaakl wi', k'eeb'il xb'aan junaq laj k'anjal ut . IV) Xuhil naq jarub' kutank twanq
- h. Wi' ak xwank chaq cho'q kokox aq' re li tenamit Watemalaal malaj jo' xcha'al laj k'ak'alenel re li awa'b'ej , aajel ru tk'uub'esi li xuhil nayehok re naq x-elk malaj naq x-isiiuk xb'aan junaq li na'leb' junaq li maak, xmuxb'al li k'ulub'ej , inka' xb'aanu li tene'b'anb'il sa' xb'een k'eeb'ilaq b'aan li xmolamil li nayehok re

Raqal Waqxaqlaju Xka'k'aal (38) Resilal li kawresink.

Eb' li na'ajej re kawresink sumenb'il te'xye resilal re li xmolamil o'laju kutank rub'elaj naq tiklaak li tzolok chi rix li kawresink ut li wankaq rik'in .

1. Xk'ab'a' li li na'ajej, rajom, rajil li kutank ut li xraqik.
2. Xtusulal li k'ab'a'ej li xe'xtz'ib'a rib', rajlil li reetalil nak'utb'esink re DPI , xk'ab'a' li na'jej b'ar natawlimank, molam b'ar nak'anjelak, rajlil li xuhil aka'q naq ak k'eeb'il raj xb'aan li xmolamil, ut.
3. Xtusulal li k'ab'a'ej re laj kawresinel ut laj k'utunel li te'ke'oq li kawresink chi ch'olch'o b'ar t-osikmanq li k'ab'a'ej, rajlil li xuhil nak'utb'esink re-DPI, Rajlil li xuhil ak'aq k'eeb'il xb'aan li xmolamil

Raqal b'eleelaju Xka'k'aal. (39) Xhoonalil.

Li xhoonalil re li junjunq chi raqal re li kawresink, ilb'ilaj k'utunb'ilaj xb'aan li xmolamil rajlal hab'. Jo' patz'b'il xb'aan eb' na'ajej re Kawresink, moko naq ink'a' numenaq lajeeb' kutank ut inka' ruuk xume'q lajeeb' xka'k'aal kutank.

Raqal Ka'k'aal (40). Yalb'a'ix.

Sa' li raqb'al li kawresink re li tzolok junjunq tene'b'anb'il sa' xb'een, li xmolamil te'xk'uub' rib' rik'in li na'ajej re li kawresink, te'yale'q rix li tzolom li xe'xkoloni li xraqalil li tzolok li xe'xk'ul, sa' na'ajej txaqab' li xmolamil, rub'elaj txaqab'amanaq xutankil .

Raqal Jun roxk'aal (41). Xlusulal li k'anejl ut xchank ruhil li yalb'a'ix .

Li xtusulal li k'anjal re li yalb'a'ix tixxaqab' li xmolamil ut rilb'al eb' li na'leb' a'in .

1. K'iila nawom re chi rix li roq ruq'il li chaq'rab' ajl 52-2010 re laj k'uub'anel chaq'rab' re li tenamit, chaq'rab' li natuqub'ank re li k'anjalchi rix k'ak'alenk ut li xsumchi'il .
2. Nawom chi k'iila na'leb' chi xb'aanunb'il ut tz'iib'anbil li xtzolmank chaq sa' eb' raqal sa' li kawresink chi xxaqab'anb'il sa' xtusulal li k'anjal.
3. K'iila na'leb' chi rix k'ak'alenk
4. Xchank ruhil chi rix xk'a'uxlahom
5. Nawom chi tz'iib'anb'il ut chi xb'aanunb'il chi rix li na'leb' re xk'ulub'eb' li poyanam jo' yeeb'il xb'aaneb' li ab'laj tenamit

Li yalb'aix naruhank chi yeeb'il malaj chi tz'iib'anb'il ut li xtz'aq a'an ok'aal, nakanaak resil chi xhuhil wi' naxket rik'in lajeeb' xkaak'aal, li xmolamil tye resilal re li napatz'ok chi rix li resil li yalb'a'ix sa' k'uub' rik'in na'ajej re li kawresink.

Raqal kiib' roxk'aal (42) li tene'b'anb'il sa' xb'een li xmolamil xb'aanunkil .

Li xmolamil, wank sa xb'een xb'aanunkil eb' li na'leb' a'in.

1. Xk'uub'ankil li yalb'a'ix jo' xteramil xtzollb'al kolaninb'il .
2. Xk'amb'al xtz'iib'ankil ut resilal eb' li yalb'a'ix b'aanunb'il .
3. Xyeeb'al resilal re li xna'jej re kawresink eb' li resil li yalb'a'ix, naq ak xkolanimank re naq tk'ee'q li xhuhil rehb'.
4. Naq li yalb'a'ix natz'eq li tzolom nayemank re chi jumpaat re, ut najultimank re li na'jej re kawresink re xb'aanu jo xxaqab'anb'il ut yeeb'il sa' li raqal 50 de li chaq'rab' .

Rox ch'ol reetalileb'

Raqal oxib' roxk'aal (43) reetalileb'

Li xmolamil tk'e lix reetalileb' li poyanam xjunes rib' sumenb'ileb' naq te'okenq chi k'anjalak sa' li xmolamil aj k'ak'alenel, jo'ka'an aj wi' cho'q reheb' li poyanam nake'okenk chi k'anjalak li wankeb' rub'el xwankil .

Raqal kaahib' roxk'aal, (44) xtusulal li reetalil .

Li reetali wankaq li esilal a'in .

1. K'ab'a'ej ut xq'otil xk'ab'a'

2. Xpoyanamil.
  3. Na'ajej ut xkutankil li xyo'lajik
  4. Rajilil reetali nak'utb'esink re DPI.
  5. K'ab'a'ej re li xmolamil nake'ok k'anjal , wi' raj aajel ru.
  6. Xkutankil jo'q'e xk'ee'k li reetalil .
  7. Jo'q'e tsach xwankil li reetalil .
  8. Raqalil aj k'ak'alenel malaj k'anjal tb'aanu.
  9. Rajilil laj k'ak'alenel, wi' na'ajmank .
10. Xjuch' ut reetali laj jolominel re li molam .

**XKa ch'ol ,
k'ak'alenk, tz'ilok ix, rilb'al, xk'ak'alenkil ut nawb'al .**

**Xb'een raqal .
K'ak'alenk ut tz'ilok ix .**

Raqab' oob' roxk'aal. (45) Xb'eesinkil li k'anjal.

k'ak'alenk, tz'ilok ix, rilb'al, xk'ak'alenkil reheb' li k'anjjel chi rix k'ak'alenk tb'aanumanq, xb'eesinkil, xb'aal li raql re tz'ilok ix ut xk'ak'alenkil xb'aan li xmolamil .

wi' naxaqab'amank naq li na'okenk k'anjalak jo' aj k'ak'alenel, naxb'aanunu junaq li muxuk, nartikla tz'ilb'al li na'leb' re naq tojok maak sa' xb'een jo yeeb'il sa' li chaq'rab' .

waqib' roxk'aal (46) Rajom.

li k'ak'alenk, tz'ilok ix, rilb'al ut xk'ak'alenkil li tb'aanu li xmolamil , wank jun rajom re rilb'aleb' a'in .

1. Li poyanam aj k'anjal yeeb'ilaq resilal xb'aan xmolamil re k'eeb'il xk'anjal wank li xk'ulub' sa' chi xjunil li k'anjal jo' naxk'ojob' li chaq'rab' arin watemalaal.

2. Li xtusulal li nake'b'eeresink re xmolamil ch'olob'anb'il li xk'anjal li junjunq chi poyanam ut li xk'ab'a' li poyanam nake'tawlimank sa' li na'ajej junjunq.
  3. Li sumchi'il nab'eeresimank sa' li k'anjal, chaq'b'enb'ilaq xb'aan xb'aan li xmolamil li na'ilok laj k'anjal re li xmolam aj k'anjal.
-
4. Xtusulal rehreb' k'iila na'leb' chi rix k'ak'alenk re li okenk cho'q aj k'anjal chi rix k'ak'alenk;
  5. Wanq xtuminal xyu'am k'anjal re komonil cho'q rehreb' laj k'anjeleb' ut li xtuminal xyu'am xk'anjal , xtuminal xtojb'al aj k'anjal; ank' sa xb'een jo' tenamit re tenq'ankil eb' li ab'laj poyanm aka'q
  6. Wankaq xtuminal xyu'am k'anjal ut wanq xtuminal xtojb'al aj k'anjal re xb'aanunkil li tene'b'anb'il sa' xb'een chi ruheb' li poyanam aka'q, sa' li junjunq chi k'anjal b'aanunb'il
  7. Wankaq k'anjelak rik'ineb' li jalanjalang chi poyanam rehreb' li nake'mank li k'anjal
  8. Li xk'ab'a'eb' laj k'anjal k'utb'esinb'il chi ru li xmolamil laj b'anonel re li tenamit, rehreb' li kaahib' chi po xe'nume'k chaq rub'elaj naq ilmanq, tz'ilmanq ut tz'ile'q rix ut xk'ak'alenkil.
-
9. Naq eb' li b'aatal, reetalil ut li xjalam u,li xtz'iib' ut li rajlil de poyanam nak'anjelak, jo' aj li re reetal eb' li b'eleeb'al ch'iich', chaq'b'enb'ilaq xb'aan li xmolamil;
  - 10.Wankaq sa' tz'iib' ut li xtusulal eb' li junjunq xhi na'ajej re aj k'anjal b'ar wi'nake'mank k'anjal chi rix k'ak'alenk, sa' eb' li hoonal xxaqab'anb'il .
-
- 11.Naq li xmolamil wank resilal chi xhuhil rehreb' laj k'anjal, wankaq xjalam uuch li hu nake'k'utb'esink rehreb' , xhuhil tzolb'al, xhuhil li yo'lajik, na'ajej re kawresink sumenb'il xb'aan li xmolamil.
-
-
- 12.Naq li xmolamil wankaq junaq xtusulal li xtz'iib'ankil li sumenb'ilaq, re rilb'al eb li xk'ab'a'eb' li poyanam
  - 13.Eb' li xhuhil li loq'b'al eb' li puub' malaj xhuhil li nayehok naq rehreb' li xyemank
-
- 14.Eb' li xhuhil naq xloq'mank eb' xnaq' li puub' rik'in li nayemank reislal aj wi'.

- 15.Xuhil eb' li na'ajej malaj xuhil re xb'eeresinkil reheb' li xb'eeleb'aal ch'iich' re li xmolamil.
- 16.Eb' huhil eb li k'anjal re k'ak'alenk li xb'aanunb'il chi ru li oxib' po xe'nume'k re li natz'ilok rix li nab'aanumank.
- 17.K'amb'ilaq eb' li tasal hu b'ar wi' nab'irmank ut titzb'il xb'aan li xmolamil li kayink ut loq'ok jo' li k'ayinb'il ut loq'b'il, tz'iib'anb'ilaq resil .
- 18.Naq li resilal li puub ch'oolch'ooq ru rehaq li xmolamil, wankaq, li xchank ruhil li puub', reetal, li xha'b'il li xnimal ut li rajil malaj li xtz'iib'.
- 19.Naq resilal li xtusulal xnaq' puub', wankaq li rajil li xookleb'aal, xnimal,, xraqalil, xchank ruhil li xnaq puub', xtz'aq xjunes rib', xtz'aq chi xjunil.
- 20.Naq chi xjunil li puub' li xokxookeb'malaj yookeb' chi roksinkil tz'iib'anb'ilaq sa xk'ab'a' li molam , chi ru li xmolamil li na'ilok re li puub' ut li xnaq' li puub' .
- 21.rilb'al li relik ut li rokik reheb' li puub' ut li xnaq' li puub' re li k'uleb'aal malaj b'ar wi' naxokmank malaj b'ar k'ulanmb'il .
- 22.Xuhil li li xk'ub'lajik li xmolamil ut reheb' li xuhil awa'b'ejilal reheb' li rako'b'resinkil ut li xnimob'resinkil. Wi' raj jo'ka'an.
- 23.Naq reetalil hu naxk'e laj na'onel chaq'rab' re xk'eeb'al xwankil li najolomink tz'iib'anb'ilaq sa' tz'iib' chi ru li xmolamil li tumini re li tenamit, ut wankaq xyu'am li hu.
- 24.Li xuhil li k'ayink ut loq'ok reheb' li ch'uut ut re li xmolamil, xuhil li xmolamil li tumini; re naq li junjunq chi roq ruq'm wankaq xuhil re li xmolamil li tumini.
- 25.Eb' xuhil re k'anjalak k'eeb'il xb'aan li molam aka'q.
- 26.Naq li molam na'okenk chi k'anjalak chi rix k'ak'alenk, wankaq xna'aj malaj xraqalil ak re wi' k'iila poyanam li nake'oksink re; re naq te'wa'aq, re te'warq, ut li na'ajej aajel ru cho'q re li poyanam nake'k'anjalak, na'ajej re xb'eeresinkil li k'anjal ut re xk'ulb'al li ula', na'ajej re b'atz'unk ut ojsink u , re kawilal ut re xookb'aal li k'a'aq re ru rekolok.

- 27.Li tz'egleb'aal ib' jachjookaq ru ak re ixq ut winq .
- 28.Li xwanjik xyi rilb'al, ula'nink ut rilb'al ut xnumsinkil reheb' li esilal ut li wank sa' aatin rik'ineb' li k'iila molam re xmolamil aj k'ak'alenel jo' aj wi' okenk sa' li k'anjal re xsumenkil , naq na'oksimank li k'anjal a'in ;
- 29.Li xwanjik li xyi li ilok sa' eb' li k'iila k'anjelob'aal, sa' iq malaj k'aamal esil malja k'anjelob'aal re xkolb'al eb' li poyanam ut li k'a'aq re ru malaj ochochnaal, naq nake'raksi li k'anjal a'in .
- 30.Li xwanjik eb' puktesib'aal aatin nake'numsink esila re xb'aanunkil li xk'anjeleb' ut te'xb'aanu rik'in li na'ajmank rik'ini lichaq'rab' rik'in nake'xb'aanu li k'anjal.
- 31.Li reetalil xwanjik li puub' li wankaq sa xk'ab'a' li xmolamil na'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk.
- 32.Li xuhil re xb'eeresinkil li puub' reheb' li molam nake'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk .
- 33.Reetalil re xb'eeresinkil li puub' reheb' li molam nake'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk; ut .
- 34.Jalanjalang chi na'leb' ab'anan wi' ink'a' xxaqab'anb'il sa' li raqal a'in, li raqali li ile'k ut li tz'ilok ix re li xmolamil, naxye naq aajel ru naq xk'ak'alenkileb' ur rilb'aleb' ut tz'ilb'ilaqeb' .

Raqal wuqub' roxk'aal (47) Rilb'al ut tz'ilok ix sa' li junjunq chi na'ajej re kawresink

Cho'q reheb' li na'ajej re kawresink , chi rix li na'leb' ilmanq jo yeeb'il sa' raqal xnume'k, ilmanq ut tz'ilmanq eb' li k'a'uxl a'in

1. Li chank ruhil li k'utuk ut li tzolok wankaq na'leb' chi tz'iib'anb'il ut chi b'aanunb'il tenq'ab'ilaq xb'aaneb' eb' li k'iila k'anjelob'aal ut mu esil chi ilb'il wi' raj jo'ka'an li naxpatz'
2. Sa' eb' li tzolok ut raqal junjunq wankaq k'anjal naxk'ul rib' rik'in nawb'al li chaq'rab' ut li xsumchi'il wi' raj jo'ka'an ;
3. Naq eb' li ochochnaal, na'ajej, k'anjelob'aal aajel ru naq chaab'ilaq li na'ajej re k'utuk, maak'a'aq li tz'aq, wi' raj jo'ka'an .
4. Naq chi xjunil li xjalanik malaj rako'b'resinkil re li na'ajej re kawresink,

jolominel, kawresinel, k'amolb'e, yeeb'ilaq resil re li xmolamil.

5. Xk'amb'al junaq xtusulal reheb' li tzolok k'eeb'il, xjukitankil jo'q'e xtikla ut xraqik wi' raj jo'ka'an.
6. Te'xkam jun xtusulal reheb' li tzolom li yookeb' chi tz'aqonk sa' li tzolok, xch'olob'ankil ani xe'nume'k ut ani ink'a' xe'ruhank , wi' raj jo'ka'an.

Raqal waqxaqib' roxk'aal (48) Li xmolamil naxjayali re k'eeb' reetal laj k'anejl re rilb'al, xk'ak'alenkil , xtz'ilb'al rix ut nawb'al.

Laj Jolominel re li xmolamil, tk'e resilal ani jolominq re rilb'al , xtz'ilb'al, xk'ak'alenkil ut rilb'alebp li nake'okenk chi k'anjelak jo' xk'ak'alenel, laj jolominel tye resil re li raqal re xk'ak'alenk ut tz'ilok ix re li xmolamil.

Raqal B'eleeb' roxk'aal (49) Xk'utb'esinkil xhuhil laj k'anjel.

Li poyanam k'eeb'ilaq xk'anjel xb'aanumanq sa' li xmolamil re okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel, naq li rilb'al ut li tz'ilok ix wanq xhuhil, yeeb'ilaq resilal sa' li hoonal chi xhuhil li k'anjelak rik'in aj wi' li rajom, li najolomin re li molam malaj li poyanam natawlimank sa' li na'ajej.

Raqal lajeeb' roxk'aal (50)

Chank ru nab'aanunk naq wank majelal sa' xtenq'ankil li rilb'al, xk'ak'elenkil, tz'ilb'al rix ut k'ak'alenk.

Naq li jolomink re li molam malaj li poyanam natawlimank sa' li na'ajej b'ar wi' taab'aanumanq rilb'al, xk'ak'alenkil, xtz'ilb'al rix ut k'ak'alenk. Naq ink'a' naraj okenk chi tenq'ank re naq te'ok sa' li na'ajej, rilb'al li eetal hu re li xb'eesinkil sa' li na'ajej aj wi' na'imank naq ink'a' naruuk, nake'juch'uk li nake'tawlimank aayal naxye li na'leb' ut yeemank resilal re laj jolominel re naq tikib' jun tz'ilok re naq xtoj xmaak jo' yeeb'il .

Raqal junlaju Roxk'aal (51) muxuk.

Resil li k'ak'elenk, rilb'al, xtz'ilb'al rix ut xk'ak'alenkil xb'aanunb'il nake'k'ulamnk k'iila paay chi na'leb' nake'tawmank ut li nake'yehok re junaq esil li nab'aanunk re wank junaq li muxuk , li chaq'rab' ut li sumchi'il, li xmolamil tikib' jun k'anjel re rilb'al naq xb'aanumaq li xtojb'al rix li maak, sa' xb'een li na'okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel.

Raqak kab'laju roxk'aal (52) Resilal li k'anjal.

Sa' xb'aanunkil li rilb'al li xk'ak'alenkil xtz'ilb'al ix ut k'ak'alenk, nak'a'uxlamk laj taqlanel chi rix junaq li maak , wank jun li poyanam nak'amok re li resilal chi jumpaat rik'ineb' li nake'jolomik li chaq'rab', wank junaq xlajam u cho'q re li najolomink re naq wankaq xnawom.

Raqal oxlaju roxk'aal. (53) Wank sa' sumk'uub'.

Sa' rilb'al chi xjunil li xk'ak'alenkil, xtzilb'al rix , ut k'ak'alenk li naxb'aanu li xmolamil, aajel ru ochb'eninb'ilaq xb'aan laj k'ak'alene tenamit re li awa'b'ej, rik'in xkolb'al li xyu'am ut li xjunxaqalil eb' laj k'anjal li taqlanb'il re rilb'al naq t-okenq wi raj wanq junaq li ch'a'ajkilal ttawlimanq, wi' raj maak'a'aq xtenq' laj k'ak'alenel tenamit, tsachmanq li rilb'al ut toj xxaqab'amanq chik junaq kutank re xb'aanunkil.

Jo' aj wi' li xxaqab'ab'il sa' xtusulal tz'iib xnume'k li xmolamil yook rilb'al naq eb' poyanam xe'xaqab'aak re xb'aanunkil li taqlankil, aajel ru tk'emanaq xb'eleeb'aal ch'iich' rochochnaal ut ulul ch'iich' .

Raqal kaalaju roxk'aal . (54) Resilal li ilb'il ut xk'ak'alenkil xtz'ilb'al rix ut k'ak'alenk.

Li resilal li taatawlimanq sa' li rilb'a, xk'ak'alenkil, xtz'ilb'al rix naq ak xb'aanumanq tknaaq resilal chi tz'iib'anb'il li eetal hu ut k'uub'amanq jun resilal re li xmolamil, re naq txxaqab' k'a'ru xb'eehil te'xsik' li molam .

Raqal o'laju roxk'aal (55) tenq'ank ib'ut sumk'uub'ank rik'in k'iila molam .

Laj jolominel naruhank xpatz'b'al xtenq'ankil reheb' li k'iila molam re awa'b'ejilal, rik'in rajb'al xtawb'al resilal li tk'anjelaq re rilb'al eb' li resil ut xk'ak'lenkil, rilb'al, xtz'ilb'al rix ut li k'ak'alenk , xb'aanunb'il rik'ineb' li k'iila molam nake'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk.

Xkab' ch'ol K'a' ru xb'aanunkil jitok malaj jite'k

Raqal waqlaju roxk'aal (56) jitok ut jite'k.

Eb' jalan poyanam nake'ruhank xk'eeb'al chi ru junaq molam, chi tz'iib'anb'il malaj chi yeeb'il li jitok ut li jite'k sa' xb'eeneb' li nake'okenk chi k'anjelak cho'q aj k'ak'alenel, sa' xk'ab'a' junaq ink'a' naq okenk chi k'anjelak malaj ink'a' naxb'aanu li naxteneb' li chaq'rab'.

Raqal wuqlaju roxk'aal (57) Rilb'al .

Naq xk'ulman li jiton rik'ineb' jalan poyanam li wank sa' xb'eeneb' li nake'okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel, li xmolamil tb'aanu rilb'al li

yeeb'il .

Raqal waqxaqlaju (58). iiq tene'b'anb'il sa' xb'een re rilb'al.

Laj jolominel re li xmolamil sik' ruheb' li poyanam re rilb'al li jitok ut li naxye li jolomink re li na'ajej re k'ak'alenk ut tz'ile'k re li xmolamil.

Raqal b'elelaju roxk'aal (59). Xk'ub'esinkil li t-iiqanq li k'anjel.

Li poyanam tene'b'anb'il iiq sa' xb'een xaqqab'aaq sa' li na'ajej b'ar wi' xk'ulman li rahil malaj sa' li na'ajej re li xmolam na'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk, a'yaal naxye li na'leb' , yeeb'ilaq resil sa' li xhooanalil aj wi' ut li rajom re rilb'al li poyanam natawlimank sa' li na'ajej malaj li najolomink re li molam.

Raqal Oxk'aal (60) k'a' ru nab'aanumank naq maak'a' li tenq' sa' li rilb'al .

Naq Junaq li natawlimank sa' li na'ajej b'ar wi' tb'aanumanq li rilb'al, ink'a' naraj okenk chi tenq'ank chi xb'aanunkil aj wi', xb'aanumanq xk'uub'ankil junaq eetal hu sa' aj wi' na'ajej, n'ar jultimank naq ink'a' xajmank , juch'ilaq li nake'tawlimank, a'yaal naxye li na'leb' ut k'eemaq resilal re li najolomink, re natikib' xk'anjelankil k'a' ru xb'aanumank re xk'eeb'al li tojok maak.

Raqal Jun xkaak'aal.(61) Muxuk .

Wi' li resilal li ilb'il chaq, natawlimank li jite'k a'in nakanaak jo' jun li muxb'aal li sumchi'il chaq'rab', li molam tixtikib' jun k'anjel k'a' ru tb'aanu re nq li jitom k'eeb'il sa' x'been li poyanam li na'okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel..

Raqal kiib' xkaak'aal (62) Resilal li k'anjel .

Sa' li xb'aanunkil li rilb'al, naxk'a'uxla naq li taqlankil chi jun li maak , li poyanan tene'b'anb'il sa' xb'een xb'aanunkil li k'anjel, tyemanq resilal chi jumpaat reheb' laj k'amoolb'e , tk'emanaq reetali re laj jolominel re naq wankaq xnawom .

Raqal oxib' xkaak'aal (63) Resilal ri ilb'il chaq.

Li resilal li ttawlimanq chaq sa li rilb'al, tz''ib'amanq resilal sa' jun li eetal hu b'ar wi' yeemanq resil re laj jolominel , k'a' ru chik tb'aanumanq chi rix chik a'in nakanaak sa' xb'een li molam .

Raqal kaahib' xkaak'aal (64) xyeb'al resilal.

Chi xjunil li xtuqub'ankil aajel ru xyeb'al resilal re li na'ajok.

Xwuq ch'ol

Resilal K'anjel, Reetalileb' ut k'anjelob'aal .

Raqal jun aj wi' .

Raqal obb' xkaak'aal (65) xsumenkil resilal li k'anjel .

Li Molam na'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk, tixpatz' li xsumenkil eb' li resilal li k'anjel li t-oksimanq chi ru li xmolamil .

Raqal waqib' xkaak'aal (66) K'a'ru na'ajmank cho'q re sumenkil li resilaleb' li k'anjel .

Eb' li k'iila molam nake'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk aajel ru te'xk'e jun xpatz'om ut xk'eb'aleb' li hu a'in .

1. Reetalil li b'aatal sa' mu esil li t-oksimanq rik'in li reetalileb' chi ru . chi rix ut ka'pak'al , k'utb'esimanq k'iila paay chi jalam uuch jo' aj wi' xjalanil el li b'aatal li k'emantq .
2. Xch'olob'ankil chi tustu ru li xchank ruhil eb' li b'aatal xyeb'al k'a'ru li xpaayil , xb'onol aayaal naxye li xtusual li xb'onol ut li xchank ruhil .
3. Xch'olob'ankil chi tustu ru eb' xchank ruhileb' eb' li reetalil ut li k'anjelob'aal yeb'il naq t-oksimanq ma naxk'ul rib' rik'in li k'anjel li nake'raj xb'aanunkil .
4. Li reetalil li chi kuxej re li kamiis wankaq sa' li xseeb'al , k'eeb'ilaq li reetalileb' rik'in ajleb'aal mayab' li tk'am rib' rik'in li xtusulal li xmolamil chi jo'ka'in .
  - a) aj b'eeresinel k'iila k'anjel. Wank sa' xb'een li raqal b'eleeb' sa' li molam. Li reetalil a'an li ajl b'eleeb' re rajil laj mayab' wankaq chi ru li xkux li kamiis sa' li xseeb'al, k'ub'amb'ilaq rik'in lemtz'unil ch'iich' rik'in jun xteram re kaahib' ut xnajtil roq 1.5 xnimal ru kaahib' chi sursukil nujenaqaq li xyijachil ut li xjichilal sa' xb'een li eetalil re oxib kok' b'iis ut li xnajtil roq oxib' kok mitz aj b'iis re xnimal ru.
  - b) Xcab'il aj jolominel re k'iila k'anjel, nakanaak cho'q re li ajl waqxaqib' sa' li xmolamil, ut li reetalil a'an li ajl waqxaqib' re ajleb'aal mayab' k'eeb'ilaq chi ru xkux li kamiis sa' li xseeb'al k'uub'anb'ilaq chi ru jun lentzunil ch'iich' rik'in li xb'isb'al kaahib' kok' b'iis re xnimal roq 1.5 xnimal ru, k'uub'anb'il rik'in oxib' chi

sursu $\frac{1}{2}$ mitz aj b'iis sa' xb'een li xjichilal oxib' xnajtil roq oxib' kok' mitz aj b'iis xnimal ru .

- c) Aj jolominel k'iila k'anjal : nakanaaq cho'q re li raqal wuqub' sa' li molam, li reetalil a'an li wuqub' mayab' wankaq chi ru li xkux li kamiis sa' li xseeb'al, k'ub'amb'ilaq rik'in lemtz'unil ch'iich' rik'in jun xteram re kaahib' ut xnajtil roq 1.5 xnimal ru kaahib' chi sursukil nujenaqaq li xyijachil ut li xjichilal sa' xb'een li eetalil re oxib kok' b'iis ut li xnajtil roq oxib' kok mitz aj b'iis re xnimal ru.
- d) Laj ilol rebeb' laj k'anjal: nakaanaq nakanaaq cho'q re li raqal waqib' sa' li molam, li reetalil a'an li waqib' mayab' wankaq chi ru li xkux li kamiis sa' li xseeb'al, k'ub'amb'ilaq rik'in lemtz'unil ch'iich' rik'in jun xteram re kaahib' ut xnajtil roq 1.5 xnimal ru kaahib' chi sursukil nujenaqaq li xyijachil ut li xjichilal sa' xb'een li eetalil re oxib kok' b'iis ut li xnajtil roq oxib' kok mitz aj b'iis re xnimal ru.
- e) Laj jolominel k'anjal sa' li tenamital nakanaaq cho'q re li raqal oob' sa' li molam, li reetalil a'an li oob' mayab' wankaq chi ru li xkux li kamiis sa' li xseeb'al, k'ub'amb'ilaq rik'in lemtz'unil ch'iich' rik'in jun xteram re kaahib' ut xnajtil roq 1.5 xnimal ru kaahib' chi sursukil nujenaqaq li xyijachil ut li xjichilal sa' xb'een li eetalil re oxib kok' b'iis ut li xnajtil roq oxib' kok mitz aj b'iis re xnimal ru.
- f) Laj b'eeresinel k'iila k'anjal sa' teep. nakanaaq cho'q re li raqal kaahib' sa' li molam, li reetalil a'an li kaahib' mayab' wankaq chi ru li xkux li kamiis sa' li xseeb'al, k'ub'amb'ilaq rik'in lemtz'unil ch'iich' rik'in jun xteram re kaahib' ut xnajtil roq 1.5 xnimal ru kaahib' chi sursukil nujenaqaq li xyijachil.
- g) Aj jolominel rebeb' li k'anjal nakanaaq cho'q re li raqal oxib' sa' li molam, li reetalil a'an li oxib' mayab' wankaq chi ru li xkux li kamiis sa' li xseeb'al, k'ub'amb'ilaq rik'in lemtz'unil ch'iich' rik'in jun xteram re kaahib' ut xnajtil roq 1.5 xnimal ru oxib' chi sursukil nujenaqaq li xyijachil;
- h) Aj jolominel re ch'uut: nakanaaq cho'q re li raqal kiib' sa' li molam, li reetalil a'an li kiib' mayab' wankaq chi ru li xkux li kamiis sa' li xseeb'al, k'ub'amb'ilaq rik'in lemtz'unil ch'iich' rik'in jun xteram re kaahib' ut xnajtil roq 1.5 xnimal rik'in kiib' chi sursukil nujenaqaq li $\frac{1}{2}$ li xjchilal ; ut .
- i) Laj K'ak'alenel, nakanaaq cho'q re li raqal Jun sa' li molam, li reetalil a'an li jun re li ajl mayab' wankaq chi ru li xkux li kamiis sa' li xseeb'al, k'ub'amb'ilaq rik'in lemtz'unil ch'iich' rik'in jun xteram re kaahib' ut xnajtil roq ut 1.5 k'uub'anb'ilaq rik'in jun sursukil nujenaqaq li xyijachil sa'xb'een li jichix.

Raqal wuqub' xkaak'aal (67) aajel ru roksinkil li b'aatalej .

Eb' laj k'ak'alenel re li molan nak'a'elenk li yooqeb' chi k'anjelak tene'b'anb'il sa' xb'een roksinkil li b'aatalej chaq'b'enb'il xb'aan li xmolamil .

Raqal waqxaqib' xkaak'aal (68). Rako'b'resinkil li resilal .

Re rako'b'resinkil malaj xjalb'al li resilal, aajel ru li sumenkil xb'aan li xmolamil, re na'ajok tk'ub'esi jun li xpatz'om tb'aanu jo ' xxaqab'anb'il li k'a'ru na'ajmank sa' li raqal 68 re li sumchi'il chaq'rab'.

Raqal b'eleeb' xkaak'aal (69) Aajel ru xjalb'al li xb'aatalej .

Wi' li xmolamil laj kokox aq' re watemaal, eb' laj k'ak'alenel xb'eeleb'aal ch'iich' ut xnimq'eb' xwankilal re li awa'b'ejilal, te'xjal ru li xb'aataleb' rebeb' laj k'anjel naruhanek juntaq'eet malaj chan chank aj wi' jo' li sumenb'il xb'aan li xmolamil rebeb' li nake'okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel, wankeb' sa' xb'eeneb' xjalb'al chi ru jun hoonal li ink'a' naruhanek chi nume'k waqib' po , natikla rajlankil naq li xmolamil naxye resilal li na'ajmank li xjalanik aj wi' .

Raqal lajeeb' xkaak'aal (70) xtusulal el tz'iib' malaj li xjalam uuch.

Eb' li tz'iib' malaj li jalam uuch li na'oksimank sa' eb' li b'aatalej, eb' li b'eeleb'aal ch'iich' ut jalan chik wankaq aj wi' li xk'ab'a' li ch'uut ut xk'ab'a' aj wi li molam re li xtuminal .

Raqal Junlaju xkaak'aal (71). K'anjelob'aal.

Li k'anjelob'aal tk'am laj k'ak'lehom re li xmolamil aj k'ak'alenel sa' xb'aanunkil li xk'anjel sumenb'il aq xb'aan li xmolamil .

Raqal kab'laju xkaak'aal (72). Reetalil malaj rajlil.

Li reetalil malaj rajlil wankaq rajlil xtusulal li reetalil ut li xk'ab'a' li ch'uut re li xtuminal .

Waxaqib' ch'ol

**Xtaqlankileb', ramrookil ut muxb'aal reheb' nake'okenk chi k'anjelak jo'aj
k'ak'alenel**

Xb'een raqal

Xtaqlankileb'

Raqal oxlaju xkaak'aal (73) xtaqlankileb'

Eb' li nake'okenk chi k'anjela jo' aj k'ak'alenel chi rixeb' li xtaqlankileb' xxaqab'anb'il sa' li chaq'rab' a'in te'xb'aanu eb' li k'a'uxl a'in .

1. Rako'b'resinkil li xtusulal chi xjunil li li poyanam nake'k'anjelak ut eb' laj b'eeresinel, chi ruheb' li waqxaqib' kutank re li hab' junjunq; wi' raj nawank li xjalanik li xtusulal li k'ab'a'ej te'xye resilal re li xmolamil chi ruheb li waxaqib' kutank yook chi chaalk naq xwank li xjalb'al .
2. Xk'amb'al resilal sa' mu esil ut chi xhuhil ako'b'resinb'ilaq re chi xjunil laj k'anjel ;
3. Xtaqlankil re li xmolamil, chi ru li hoob' kutank naq x-ako'b'resi, jalam uuch li xhuhil li k'anjel ut li xtuminal xyua'am k'anjel re li komonil rik'in li xtusulal laj k'ak'alenel li nake'kanaak; li xhuhil li k'anjel ut xtuminal xyu'am k'anjel a'an jun teneb'anb'il sa b'een li tenamit cho'q reheb' li ab'laj poyanam ut xtuminal xtojb'al re xb'aanunkil li tene'b'anb'il chi ruheb' li poyanman;
4. Xyeeb'al resilal rajalal po , re li xmolamil , a) li resilal b'ar nake'tawlimank li junjunq chi k'ak'alenel; ut b) li b'aanunhel nake'kulamank , jo'kan aj wi' xb'aanunkil reheb' li poyanam xjunes rib' nake'okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel.
5. Xyeeb'al resilal chi jumpaat re li xmolamil ; ut xb'aanuhem nake'k'ulmank b'ar wi' xe'roksi li xpuub'eb', malaj naq wank junaq li maak chi ru li chaq'rab' b'ar wi wankaqeb' li na'okenk chi k'anjelak sa' xmolamil laj k'ak'alenel .
6. Xk'utb'al chi ruheb' li oob' chi kutank chi rix naq ak b'aanumank li xhuhil li k'anjel rik'ienb' li nake'oksink re li k'anjel, xjalam uuch li xhuhil re a'an .
7. Xk'uulub'ankil ut xtenq'ankil xb'aanunkil eb' li xk'anjelankil li rilb'al, xk'ak'alenkil , tz'ilb'al rix nawab'al ut k'ak'alenk .
8. Xk'eeb'al chi jumpaat , li resilal ut li xhuhil patz'b'il chaq xb'aan li xmolamil .

9. Roksinkil eb' xraqlil li k'ak'alenk ut rilb'aleb' wankeb' xch'ool chi okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel :

10. Eb' li nake'okenk chi k'anjelak jo'aj k'ak'alenel te'xye resila re li xmolamil, li xjolomil re li molam b'ar wi' nake'xb'aanu li xk'anjelankil li xb'eeresinkil li k'anjel, jo' aj wi' nawank li xjalanik chi jo'ka'an.
11. Eb' li na'ajej nake'rokso eb' li molam re aj k'ak'alenel, aajel ru naq wankaq reetalileb' ut li xk'ab'a'eb' malaj li xk'ab'a' li molam re kayink, jo'ka'an aj wi' jo' li roq ruq'm ,wi' wank raj:
12. Chi xjunil li jalanik malaj li rako'b'resinkil chi rix li na'ajej re kawresink, jolomineleb', kawresineleb' ut k'amolbe, jultimank resilal re li xmolamil .
13. Xk'amb'al jun xtusulal reheb' li junjung chi tzolok k'eeb'il, jultikankil li xtiiklajik jo' aj li xraqik yeeb'ilaaq resila re li xmolamil.
14. Xk'am jun xtusula reheb' li tzolom li nake'tzaqonk sa' li tzolok , jo' aj wi' xch'olob'ankil aniheb' xe'kolanink re ut ani maji' xe'ruhank xkolaninkil aj wi' jultikamanq resilal re li xmolamil.
15. Xyeeb'al resilal re li xmolamil jalan chi na'leb' wank sa' xb'een li nak'ulmank sa' li na'ajej re li kawresink:
16. Eb' li poyanam aj k'ak'alenel ink'a' nake'ruhank chi roksinkil eb' li reetalil malaj rajil naq ink'a' yookeb' chi k'anjelak, k'a'aj wi' naq yookeb' xb'aanunkil li yalok kutuk.
17. Xyeeb'al resilal re li molamil, chi rix li oob' kutank, naq wank chik chik xuhil li k'ayink ut loq'ok re junaq li roq ruq'm sa' junaq li tz'iib'.
18. Wankaq junaq li na'ajej malaj k'uuleb'aal t-ruhanq chi xxokb'al chi xjunil li resilal li puub ut li xnaq' puub' re li xmolamil, a'in aajel ru naq junaq ¼ xpimal ru .
19. Ut wank chi xkomon xtaqlankil ab'anan wi' ink'a' xe'xaqab'amank sa' li raqal a'in , li xmolamil tixye naq aajel ru xb'aanunkil jo' naxxaqab' li xraqali k'anjel naxb'aanu.

XKAB' CH'OL XRAMROOKIL

**Raqal kaalaju xkaak'aal(74) xramrookil
Naramank reheb' li nake'okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel eb' li k'a'uxl a'in.**

1. Xjalb'enkil eb' li b'aatalej ut li puub' chi rib'il rib'eb' li nake'okenk chi

k'anjelak jo' aj k'ak'alenel;

2. Jun aj wi' li poyanam naruhank chi oksink li b'aatalej, wi' maji' nachaq'b'eek jo' aj k'anjel re k'ak'alenk xb'aan li xmolamil .
3. Roksinkil li b'aatalej ut li puub' chi ruheb' li hoonal ut li k'utank re hilaal malaj sa' na'ajej moko re ta li k'anjelak b'ar wi' xxaqab'anb'ilq .
4. Okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel, chi maak'a' xhuhil re k'anjelak :
5. Naq li poyanam aj k'anjel re li molam na'okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel, t-ram ch'a'ajko'q sa' xb'aanunkil li tz'ilok aj maak li naxb'aanu li molam natz'ilok.
6. Li b'alaq'ik sa' xk'eeb'al li k'anjeleb' li poyanam .
7. K'eeb'al ka'sutil xk'anjel li poyanam maak'a'q xsumenkil ut xhuhil re k'anjelak re naq t-okenq chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel malaj jo' aj taaqenel re poyanam xjunes rib' malaj aj tz'ilonel sa' muqmu, a re wi' junaq poyanam :
8. Li xk'ayinkil, xto'ninkil, xnumskil , xk'anjelankil malaj xto'ninkil re li malaj el li xhuhil li k'anjelak .
9. Xramb'al, xch'a'jkinkil malaj xmuqb'al rilb'al , xk'ak'alenkil xtz'ilb'al rix, k'ak'alenk malaj xnawb'al li tb'aanu li xmolamil .

10.Roksinkil eb' li puub' li ink'a' tz'iib'anb'il sa' xk'ab'a' li xmolamil chi ru li xmolamil li puub' ut li xnaq' puub'.

11.Roksinkil li puub' li maak'a' xhuhil k'eeb'il naq li puub' wank xyu'amil chaq'rab', k'eeb'il xb'aan li xmolamil li puub' ut li xnaq' puub' .

12.Okenk chi k'anjelak jo' aj k'ak'alenel chi maak'a' xhuhil re naq tb'eesesi li puub' reheb' li molam nake'okenk chi k'anjelak re aj k'ak'alenel .

13.Roksinkil eb' li puub' ink'a' chaq'b'enb'il cho'q reheb' li xmolamil li nake'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk, jo' xxaqab'anb'il ut yeeb'il sa' li xchaq'rab'il li puub' ut li xnaq puub' ut li sumchi'il chaq'rab', wank aj nawb'ileb' yaal chi jo'ka'an.

14.Xokxooq sa' jun na'ajej o k'uuleb'aal eb' li puub' ut li xnaq' puub' rehaqeb' eb' li poyanam xjunes rib' malaj aj na'onel chaq'rab' moko rehaq ta li molam na'okenk chi k'anjelak re k'ak'alenk .

15.Roksinkil li b'aatalej , reetalil, jalam uuch malaj tz'iib', reetal malaj rajlil reheb' li b'eleeb'aal ch'iich' li ink'a' sumenb'ileb' xb'aan li xmolamil

- 16.Roksinkil eb' li b'eleeb'al, b'oqleb'aal re rajb'al ru li naxye li xchaq'rab'il xb'eleeb'aal ch'iich', sumenb'ileb' yaal re laj k'anjal chirix k'ak'alenk re li awa'b'ejilal ut jalan chik molam li ink'a' nake'okenk chi k'anjelak chi rix k'ak'alenk .
- 17.Xk'eeb'al xk'anjal eb' li molam re t-okenq chi k'anjelak sa' li xmolamil aj k'ak'alenel rehaqeb' li poyanam aj na'onel chaq'rab' li maak'a' junaq xsumenkil ut li xhuhil re k'anjelak k'eeb'ilaq xb'aan li xmolamil ;
- 18.Xk'eeb'al xk'anjeleb' li poyanam aj k'ak'alenel li maak'a'aq xhuhil k'eeb'il xb'aan li xmolamil malaj xnume'k xwankil li xhu.
- 19.K'eeb'aleb' xk'anjal laj k'ak'alenel jo' aj k'anjal tk'e xhuhil xk'anjal, li te'k'eeq xk'anjal jo' naxkojob' li xchaq'rab'il
-
- 20.Okenk chi k'anjelak re k'ak'alenk chi maak'a' junaq xtuminal yu'am k'anjal ut xtuminal xtojb'al k'anjal wankaq xyu'am li chaq'rab' jo' xxaqab'anb'il sa' li chaq'rab':
- 21.Okenk chi k'anjelak re k'ak'alenk , chi ink'a' tz'iib'anb'il ut ink'a' tuqtukaq li xtojb'al chi ru li xmolamil li kawilal ut wankaq sa' li xtusulal li k'ab'a'ej reheb' laj k'anjeleb'.
- 22.Okenk chi k'anjelak jo k'ak'alenel wankaq xhuhil malaj xhuhil re k'anjelak numenaqaq xwankil, malaj, xxaqab'anb'ilaq malaj sachb'ilaq xb'aan li xmolamil . ut .
-
- 23.Ut jo jalan chi ramrookil naq maaji' xxaqab'anb'ileb' sa' li raqal a'in , li molam nak'a'uxla naq usaq.

Rox Ch'ol Muxuk

Raqal o'laju xkaak'aal (75) Muxuk

Eb' li muxuk a'aneb' chi xjunil li b'aanhem li nake'b'aanumank malaj xmuxb'al li tene'b'anb'il sa' xb'een. Ramrook ut li xtusulal li xxaqab'anb'il sa' li xhcaq'tab'il ut sumchi'il

Naq li xmolamil wanq xnawom chi rix junaq muxuk chi jumpaat li xk'ak'alenkil , tz'ilb'al rix ut rilb'al

Raqal Waqib' xkaak'aal (76) xk'anjelankil li tojb'amaak

Sa' xk'anjelankil li xb'eeresinkil li tojb'amaak natikla chaq rik'in xk'anjel, naq nawank li jitok ut li jite'k chi ru li xmolamil ut sa' li xraqb'al li li xk'anejalankil tixye li raatin ut tixk'e li tojb'amaak chi tuminal jo' ch'och'ook jo ut xxaqab'anb'il xb'aan li xraqail 61 sa' li xkok' raqal a) Ut b) sa' li xchaq'rab'il malaj li xsachb'al re li sumenkil wi' jwal nim li muxuk li xb'aanuuk xb'aan li na'okenk chi k'anjelak .

Raqal wuqb' xkaak'aal (77) xk'ub'ankil li xhuhil

Rik'in li xhuhil ut li esilal xtaw li xmolamil tk'uub'amanaq jun li xhuhil sa' li xb'eeresinkil ut tiklaaq xk'anjelankil li tojb'amaak jo' naxch'olob' li chaq'rab', ut aajel ru xk'eeb'al li xhoonalil re waqxaqib' kutank re xk'utb'esinkil li nakutunk re maak us ta wi' ink'a' napatz'mank .

Naq li xmolamil wanq xnawom chi rix li muxuk chi jumpaat taqla li xk'ak'alenkil , tz'ilb'a ix ut rilb'al li molam natz'aq.

Raqal waxaqlaju xkaak'aal (78) Sachb'aal li xhuhil li K'anjelak .

Re li xsachb'aal li xhuhil li k'anjelak , aajel ru naq li natuqub'ank re natawlimank chi tustu chi rix a'an li xmolamil tye resilal chi ru waqxaqib' kutank li xaqxook , li xmolamil laj k'anjel re xkolb'al li xk'ulub'eb' laj k'anjel jo'ka'an aj wi' li xmolamil li puub' ut li xnaq puubp DIGECAM ut natz'ilok li xtuminal re li tenamit.

Xka ch'ol xk'a'uxl xxaqab'anb'il nab'eeresimank ut xraqb'al .

Raqal b'eleeb' xkaak'aal (79) hu chaljenaq chaq sa' ab'laj tenamit.

Eb' li hu li nak'utb'esimank sa risinkil yalaq k'a' ru huhil chi ru li molam, li nachaalk chaq sa' li ab'laj tenamit, te'xb'aanu chi xjunil li xraqalil xxaqab'anbil sa' eb'37 ut 38 re li roq ruq'm li chaq'rab' 2-89 re laj k'uub'anel chaq'rab' re Watemaal

Xjalanik , ut li xchaq'rab'il li raqleb'aal aatin.

Raqal kaak'aal . (80) okenk re li xmolamil .

Cho'q reheb' li molam re k'ak'alenk xna'ajej reheb' li poyanam sa' junesal sumenb'ileb' sa' xk'ab'a' li sumnk'uub' re li awa'b'ejilal malaj re xb'eeresinkil, laj eechalk re tixk'e jun xpatz'om juch'b'ilaq ut wankaq chi ru

chaq'rab' re rokik re li molam cho'q xtenq'ankil li ch'uut xjunes rib' re naq t-runaq chi xk'eeb'al xkomon li risinkil li sumk'uub'ankil li chaq'rab'.

Raqal jun rok'aal (81) sumk'uub'.

Rub'elaj li sumenkil laj jolominel re li xmolamil re awa'b'ejilal, li xmolamil t-ruhanq chi xtitz'b'al li xjulitkankil li sumk'uub' rik'ineb' li k'iila pay chi molam re li tenamital ut re ab'laj , re naq te'x'baanu li xk'anjeleb' ut tene'b'anb'il chi ru li chaq'rab' tb'aanu.

Raqal kiib' ro'k'aal (82) xyu'amil eb' li sumk'uub' re li awa'b'ejilal ut xb'eeresinkil.

Eb' li sumk'uub' re li awa'b'ejilal ut sumk'uub' re xb'eeresinkil, k'eeb'il rebeb' li poyanam sa' xjunes rib' malaj aj na'onel chaq'rab' re okenk chi k'anjelak jo ' aj k'ak'alenel wankaq xyu'am chaq'rab'. Moko ch'olch'ook ta ru xxaqab'anb'il rik'in li yeeb'il sa' li chaq'rab', te'xpatz' eb' li xuhil re k'anjelak , re naq te'ruhanq roksinkil eb' k'anjel ut te'xb'aanu li na'ajmank jo xxaqab'anb'il sa' li chaq'rab' ut li sumchi'il .

Raqal oxib' ro'k'aal (83). Xjalam uuchil

Eb' li xjalam uuchil li nake'b'eeresink rebeb' li raqal re li sumchi'il chaq'rab' maak'a xwankil re naq te'xch'olob' ut moko naruuk chi xkutunkil li na'leb'ankil aj wi'.

Raqal kaahib' rok'aal (84) Xyu'am chaq'rab' .

Li sumk'uub' re li awa'b'ejilal naxkitib' wank xwankil jun kutank xpuktasimank resil sa' li resilal li awa'b'ejilal.

B'oqon Otto Fernando Perez Molina

HÉCTOR MAURICIO LÓPEZ BONILLA
Aj jolominel ruuchil awa'b'ej .

LIC. GUSTAVO ADOLFO MARTÍNEZ LUNA
Aj tz'iib' re li awa'b'ejilal